

מטב עו ז

עלון מידע למטיילים למדריכים ולתושבי שדה בוקר והסביבה

"וְנַתַּתִּי וְנַתַּתִּי מְטֵר-אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ

וְאֶסְפַּת דְּגָנְךָ וְתִירְשֶׁךָ וַיְצַהֲרֶךָ" דברים פרק י"א פסוק 14

חודשי מטר וברכה באים אל קיצם. הנוג מראה סימנים של פריחה והתחדשות – הרתמים נתנו ריחם ומרבדים צבעוניים מכסים את ערוצי הנחלים. גם בין כוחלי בית ספר שדה העשייה בעיצומה ורק מעלה הילוך.

מפעילות הביס"ש:

- חודש ינואר היה חודש גדוש השתלמויות לצוות המדריכים- קורס "תעשייה ושמירת טבע", קורס צפרות, קמפוס שדה בוקר בשיתוף חוקרי ואנשי המדרשה, שבוע ניווטים מאתגר ומעשיר ועוד ועוד..
- כמו כן, נתנו את ידינו שוב בעזרה מחקרית לחפירות הארכיאולוגיות בשבטה. התרומה הייתה חשובה לנו ולחוקרים שעבודתם קשה ומבורכת. ראו קישור לכתבה אודות החפירה והממצאים:
<https://www.youtube.com/watch?v=npfr0DSvTY4&feature=youtu.be>
- חודש פברואר היה עמוס טיולים לבתי הספר היסודיים "צין" ו"משאבים", ילדי הנגב טיילו ו"למדו דרך הרגליים".
- זה הזמן לאחל בהצלחה לגילי מעוז שנכנסת לצוות ההדרכה כמדריכה בוגרת, כמה טוב שהצטרפת לשורותינו. והדובדבן שבקצפת- השתלמות דרכים עתיקות עם שוקה רווק, בהליכה על דרך הבשמים הסלולה, שיצרה מפגש מעשיר מאוד וסוף שבוע נהדר עם כל הצוות וחברים. (ראו כתבה בהמשך הגיליון)
- מתחילה לה שוב עונת הנוודים לה אנו מצפים בקוצר רוח! נאחל לכולנו הצלחה רבה!

עדכונים מהשטח

מד גשם: הגשם בשבוע האחרון של פברואר הוסיף מנה נכבדה של גשם: 63 מ"מ במצטבר לתקופה, המהווים 68% מהממוצע הרב שנתי לעונה כולה.

דיווחי גביים: השיטפון האחרון מילא את צין עליון, גב צרור, גבי שרף, גבי ימין, גב דרוך, עין ירקעם. **לוח התצפיות –** אנו מחכים לדיווחי תצפיות מכם, תושבי ומטיילי האזור.

שלחו לנו תצפיות ל: matbeon.boker@gmail.com

תצפיות בוענינות

קטה גדולה צילום: עמית אידלין

תאריך	שם הצופה	כמות	מיקום	מיין
16.1	זיו שרצר	1	עמק סירים	שפיפון הנגב
17.1	זיו שרצר	15	נחל שני צפוני	שפני סלע
23.1	אריאל גרוסמן	1	נחל עקרב	פרא
5.2	עמית אידלין ומשפחתה	5	בקעת צין בחיבור על נחל חוזה	קטות גדולות
8.2	עמית ושי	1	רכס חלוקים	בז מצוי
29.2	זיו שרצר	1	נחל הרועה עליון	צבוע מפוספס

הקטות – ספינות המדבר המעופפות/ מידד גורן

קטות הן עופות קרקע, החיות בבתי גידול פתוחים- מדבריים באסיה, אפריקה ואירופה. כל מיני הקטות (שישה עשר במספר), חולקים תכונות מורפולוגיות דומות; גוף שמנמן, זנב חד, רגליים קצרות וכנפיים ארוכות יחסית וחזקות.

הקטות ניזונות בעיקר מזרעים קטנים, אותם הן מלקטות על פני הקרקע. הן מקננות על הקרקע בבדידות או במושבות קטנות ומטילות בממוצע שתי ביצים. למרות התאמות פיזיות והתנהגותיות יוצאות דופן לאקלים הקיצוני של המדבר, חייבות הקטות להגיע לאתרי שתייה באופן קבוע, בעיקר בעונת הקינון. או אז טובלות הקטות את נוצות החזה והבטן שלהן במים וסופחות אליהם את מנת השתייה היומית לאפרוחים המחכים להם באזור הקן.

ארבעה מיני קטות חיות אצלנו בנגב; קטה גדולה וקטה סנגלית אותן ניתן לראות בשדה בוקר. קטה חדת זנב המקננת בעיקר באזור ניצנה-שבטה וקטת כתר, הנדירה שבארבע (שגם היא לעתים נראית בסביבתנו). לכל אחת מהן סיפור חיים ייחודי. למרות שניתן לראותן באופן קבוע באתרי השתייה הרי שלא הרבה ידוע על אורך חייהן ומסעות נדודיהן. דבר אחד בטוח, אנו עדים לירידה משמעותית במספר הקטות שלנו בנגב. ההשערות לסיבות לכך רבות אך אינן מוחלטות. על מנת להציל את אוכלוסיית הקטות בנגב, רשות הטבע והגנים, החברה להגנת הטבע ומועצה אזורית רמת נגב חברו לפרויקט משותף ומעניין. במסגרת הפרויקט מתבצעת ספירה חודשית של קטות באתרי השתייה. כמו כן צוידו מספר קטות במשדרי לוויין, אשר יוכלו לגלות לנו את סודות נדודיהן.

יחד עם זאת התחלנו בפרויקט שיפור איכות המים שהקטות שותות. נכון להיום רבות מהקטות שותות מי ביוב באופן קבוע ועושות זאת כבר שנים רבות. השנה, במסגרת פרויקט צבא הגנה לטבע, נרתמו חיילי ומפקדי בית ספר לתותחנות שדה בשבטה לבנות בריכת שתייה לקטות הבאות לשתות אצלם בבריכות החמצון. ליד הבריכה ייבנה מסתור, ממנו יוכלו החיילים לצפות בקטות הבאות לשתות. הפרויקט כולל גם בריכות בשמורות טבע ובאתרים נוספים.

אצלנו באזור המדרשה ניתן מדי בוקר לראות קטות גדולות הבאות לשתות בבריכות החמצון של שדה בוקר וגם קטות סנגליות רבות המלקטות להן זרעים בשדה צין.

**קטות סנגליות על רקע
חוד עקב**

צילומים: מידד גורן

קטה חדת זנב

©Meidad Goren

בדרך הבשמים....

אי שם בשנות השבעים, יצא סקר בחסות מדרשת שדה בוקר ובית ספר שדה, ברשותם של זאב משל ויורם צפירי- " הדרך הנבטית עבדת- שער רמון". זו הייתה תקופה שבית ספר שדה כלל בתוכו אנשי מחקר, שביצעו סקרים באזור והרחיבו את המידע שיש לנו על המרחב העצום של הנגב. באחת השבתות של פברואר יצאנו צוות המדריכים עם שוקה רווק- מדריך ותיק בחברה להגנת הטבע וחוגי סיור, בחיפוש אחר התוואי של דרך הבשמים המתואר בסקר. את ההשתלמות התחלנו בארוחת שישי גדולה עם שוקה וסיפורים "סביב המדורה", או יותר נכון סביב מצגת, על סקר נק'בים בירדן ולמידה על שיטת הסלילה של האימפריה הרומית במזרח התיכון בכלל ובנגב בפרט. אחרת איך נוכל לזהות את הדרך לכשנגיע אליה?

בשבת בבוקר עלינו על הרכבים ונסענו אל תחילת המסלול- העיר עבדת. בעליה על השלוחה הגבוהה עליה ניצבת העיר, שוקה הולך בראש ואנו מנסים להדביק את הקצב כמובן. מידי פעם עצרנו ללמוד על פרח או דבר מה אחר שנקלע בדרכנו. חצינו טרסות ומתקנים נוספים, כגון מה שמשערים שהן "תולילת אל- ענב"- תוליות אבנים שבעבר חשבו שנועדו לשתילת גפנים, אך היום סבורים החוקרים שהן נועדו לשם הגברת מי נגר מהמדרונות. האבנים מהמדרון מסוקלות לגלי אבנים וכך הקרקע חשופה ולמים יש פחות גורמים שיעכבו אותם מלזרום במורד המדרון. את המים הללו מנתבים בתעלות הטיה אל בורות מים או אל השטחים החקלאיים שבאדיות. אך מעבר לדברים שקפצו מן השטח כנושאי שיחה ועניין, לא לשם כך באנו- מטרתנו היא מציאת התוואי של דרך הבשמים במקטע שבין העיר עבדת למצד גרפון. המקטע עובר על רמת עבדת, באזור שטוח מאוד ולא מבוותר- הדרך ברורה לעין ברובה ותחומה באבני שפה. רוחבה מגיע לכחמישה מטרים (רוחב המתאים לצועדים בשישיות, כפי שנהג ללכת הליגיון הרומי). מידי פעם התוואי החדש של הדרך, זה שנסלל בתקופה הרומית, נפרד ומתפצל מהתוואי הקדום יותר של דרך הבשמים, ששימשה עוד קודם לכן סוחרים משבטים ערביים לחצייה של הנגב. הרומיים השתמשו בתוואי הקיים ושיפרו אותו בהתאם לצורכיהם.

תוואי הדרך בהמשך מתחיל להיטשטש ואנו מחפשים אחריו באופן הכי הגיוני שימשיך. והנה למולנו ההוכחה – אבני מיל שסימנו את הדרך הרומית במרחק של כ-1600 מ' בממוצע בין קבוצה לקבוצה. הן נראות כעמוד נמוך יחסית, בגובה חצי גוף, מסותתות בצורה עגולה ובסיס רבוע שלעיתים עשוי מאבן נפרדת ולפעמים כחלק מעמוד.

חוץ מסימון הדרך, נועדו אבני המיל להאדרת הקיסר הרומי באותה תקופה ולכן נוספו אבני מיל ועליהן כתובת המפארת את הקיסר הנוכחי.

המקטע שבין עבדת לחאן שער- רמון (חאן סהרונים), אורכו 36.5 ק"מ. זהו מרחק ששיירת גמלים עוברת ביום שבסופה היא יכולה לעצור למנוחה ללינה במקום בטוח ולחדש אספקתם במים ומזון להמשך הדרך. בדרך, ניתן למצוא מצדים ששמרו על ההולכים בדרך, הממוקמים ליד מעברים הכרחיים בעלי טופוגרפיה שאינה מאפשרת את ביטחון השיירות – במקטע זה נמצא מצד גרפון אליו הגענו בסוף היום. מצד מרשים ביופיו ולא משוחזר השומר על הבאים מצפון ומדרום במעלה גרפון. ולסיכום, ללכת בדרך העתיקה, להבין את הלכי הרוח של הקדמונים שהלכו פה, מאין באו ולאן הלכו ומה הייתה סיבתם ולהגיע אל המצד בסופו של דבר- יצרה בכולנו תחושת סיפוק.

**אל הגבים
הפרברים
מילים: יעקב שבתאי
לחן: סשה ארגוב**

עם אור את הגבים יצאנו לבקש
בדרך למכתש
ואת צחקת בקול, פניך בהירים
תראה, הן השבילים פה לא
ברורים

בכל המרחבים רק עיט יחידי
ידך בתוך ידי
הבוהק הלבן מכה בסנוורים
ראי, הן השבילים פה לא ברורים

היובש השקט, שפתייך הצמאות
ורחש לטאות
האור כבד כל כך, פניך בוערים
אלי, הן השבילים פה לא ברורים

שער ראשינו באבק הפך שיבה
פתאום הלילה בא
צנחנו על החול, החושך בהרים
ראי, הן השבילים פה לא ברורים

ילדי "חוג טבע" של הביס"ש השתתפו במאבק למען המשך
קיום מסלול מורות חיילות ירוקות העומד כרגע לקראת הכרעה
סופית בממשלה. מוזמנים גם אתם לתרום במאבק לשמירה
על תפקיד חשוב זה. לשאר פרטים בקרו בדף הפייסבוק שלנו-
<https://www.facebook.com/sdebokerfieldschool?ref=bookmarks>

**התשובה לחידה מהגיליון
הקודם:**

מקור השם של גבעת ההסרטה
הינו מהתקופה בה צולם הסרט
"הבו לנו עשרה מיואשים"
שצולם בשנת 1961. לשם
הפקת הסרט נבנתה על גבעה
זו מעין "קיבוץ" (כמה פחונים
וצריפים) שהיוו את אתר
ההסרטה. הסרט מעולם לא
הגיע לאקרנים. ועוד צילמו
ממנה- את השיקופית הקבועה
לציון הטמפ' באזור הר הגלב-
בימים בהם הערוץ הראשון היה
הערוץ היחיד.

תגובות, הערות, הארות, מידע
לפרסום ועוד...

יש להעביר לעמית אידלן

matbeon.boker@gmail.com

054-6554184

ליצירת קשר

בית ספר שדה: 08-6532016 (מרכז הזמנות)

חפשו אותנו בפייסבוק: בית ספר שדה שדה בוקר

<https://www.facebook.com/sdebokerfieldschool?ref=bookmarks>